

Etický prístup, stereotypy, predsudky a diskriminácia

Európske nariadenia a odporúčania

Contents

Účastníci.....	1	postihnutím	12
Etika a morálka.....	2	Schopnosti osôb so zdravotným	
Účastníci.....	3	postihnutím	13
Osoby so zdravotným postihnutím ...	4	Flexibilita programu vzdelávania	
Vzdelávanie dospelých.....	5	dospelých	15
“Etický prístup k osobám so		Účastníci.....	17
zdravotným postihnutím vo		Stereotypy, predsudky a	
vzdelávaní dospelých” - čo to		diskriminácia.....	18
znamená?.....	6	Postoje.....	19
Účastníci.....	8	Stereotypy	21
Historický priebeh postoja		Predsudky.....	23
spoločnosti voči ozp	9	Diskriminácia	24
Práva osôb so zdravotným		Osoby so zdravotným postihnutím ..	26

Čo môžeme urobiť, aby sme zmiernili účinok predsudkov a obmedzili diskrimináciu?.....	28
Účastníci.....	29
Európske nariadenia a odporúčania.....	30
Medzinárodné dokumenty	31
Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd	32
Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd: Článok 14.....	33
Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím	35

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím - článok 2	36
Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím - článok 24	37
Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím - článok 24 ods. 3.....	39
Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím - článok 24 ods. 5	42
Smernica európskeho parlamentu a rady (eú) 2016/2102	43
Links:	46

Účastníci

Poznáte rozdiel medzi etikou a morálkou? Čo je etika a čo je morálka? Vypracovanie.

Etika a morálka

Etika označuje súbor zásad týkajúcich sa morálneho správania určitej spoločnosti. Je to filozofická disciplína, ktorá skúma morálku.

Morálka označuje systém nepísaných spoločenských pravidiel, ktoré členovia určitej spoločnosti prijímajú ako cnostné; podriaďujú sa im a podľa nich prispôbujú a interagujú v medziľudských vzťahoch. Tieto pravidlá nie sú absolútne platné a ich porušenie nevedie (vždy) k právnym dôsledkom.

Účastníci

Kto sú osoby so zdravotným postihnutím? Vypracovanie.

Osoby so zdravotným postihnutím

~~DISABILITY~~

Osoby so zdravotným postihnutím sú ľudia s dlhodobým telesným, mentálnym, duševným alebo zmyslovým postihnutím, ktoré im v interakcii s rôznymi prekážkami môže brániť v plnom a účinnom zapojení sa do spoločnosti na rovnakom základe s ostatnými (OSN, 2006).

Pojem “osoba so zdravotným postihnutím” je založený na právnom základe a legislatíva jasne predpisuje stupeň a druh postihnutia, ktoré je potrebné na získanie statusu osoby so zdravotným postihnutím. Okrem toho je uvedený status spojený s ďalšími právnymi dôsledkami, ako sú kompenzácie, druhy zdravotných služieb, prednosť v zamestnaní atď.

Vzdelávanie dospelých

Pojem “celoživotné vzdelávanie”
označuje stále rastúci dopyt modernej
spoločnosti po neustálom vzdelávaní
vo všetkých vekových kategóriách.

Na druhej strane je privilegiom
modernej spoločnosti mandát založený
na právnom základe, že každý človek
má právo na vzdelanie.

**NEVER
STOP
LEARNING**

“Etický prístup k osobám so zdravotným postihnutím vo vzdelávaní dospelých” - čo to znamená?

Etický prístup k osobám so zdravotným postihnutím vo vzdelávaní dospelých je prístup, ktorý členovia spoločnosti vnímajú ako morálny. Definícia morálneho sa určuje pre každú individuálnu situáciu osobitne.

Etika je filozofická disciplína, takže rozhodnutie o definícii morálky je ponechané na spoločnosť. Ak však nemorálne správanie spôsobí členovi tejto spoločnosti značnú škodu, potom je obvyklým postupom implementácia takéhoto správania do legislatívy, t. j. takéto správanie bude mať pre danú osobu osobitne predpísané dôsledky.

Preto je dôležité zvážiť etickosť konania spoločnosti, aby boli všetci rovnako chránení zákonom.

Účastníci

Malo by sa vôbec očakávať začlenenie osôb so zdravotným postihnutím do vzdelávania dospelých? Malo by byť ich začlenenie do vzdelávania dospelých povolené?

Historický priebeh postoja spoločnosti voči ozp

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**Postoj spoločnosti k osobám
so zdravotným postihnutím
charakterizujú modely, ktoré sa v
priebehu dejín menili, pričom každý z
nich mal osobitný prístup a chápanie
zdravotného postihnutia.**

Podľa modelu milosrdenstva alebo náboženského modelu je OZP obeťou. Osoba so zdravotným postihnutím je vnímaná ako neschopná viesť nezávislý život a postarať sa o seba. Zdravotné postihnutie sa považuje za deficit a ľudia, v závislosti od typu postihnutia, sú vykresľovaní ako neschopní študovať, pracovať a zúčastňovať sa na bežných, reálnych činnostiach.

Má sa za to, že potrebujú pomoc charity, inštitúcií, špecializovaných škôl atď. V dôsledku vtieravosti takýchto postojov niekedy samotné osoby so zdravotným postihnutím začnú takto uvažovať a cítia sa “bezmocné”, hoci to nie je pravda.

Medicínsky alebo genetický model sa zameriava na zdravotné špecifiká osoby, na jej postihnutie, pričom sa na osobu pozerá ako na objekt klinickej intervencie, t. j. problém, ktorý si vyžaduje nápravu a rehabilitáciu.

Podľa medicínskeho modelu sú osoby so zdravotným postihnutím medicínsky kategorizované a osoba je vnímaná ako problém, t. j. osoba so zdravotným postihnutím je vnímaná ako osoba, ktorá si vyžaduje lekársku pomoc, aby sa mohla integrovať do spoločnosti.

S rozvojom spoločnosti bol tento model nahradený sociálnym modelom, pretože označoval ľudí podľa ich postihnutia.

Podľa sociálneho modelu je jednotlivec postavený do centra rozhodovacieho procesu pri rozhodovaní o sebe a zdôrazňuje sa, že problém spočíva v sociálnej štruktúre, a nie v jednotlivcovi.

Tento model poukazuje na to, že postoj spoločnosti, nevedomosť, predsudky a obavy stavajú osoby so zdravotným postihnutím do nevýhodnej pozície, to znamená, že sociálne prekážky vedú k ich diskriminácii.

Problémom teda nie sú individuálne obmedzenia akéhokoľvek druhu, ale skôr neschopnosť spoločnosti zaviesť primerané opatrenia, ktoré by viedli k plnému začleneniu osôb so zdravotným postihnutím do sociálneho prostredia.

Práva osôb so zdravotným postihnutím

Základnými dokumentmi, ktoré predpisujú práva osôb so zdravotným postihnutím v oblasti vzdelávania dospelých, sú Charta základných práv Európskej únie, v ktorej sa jasne uvádza, že všetci ľudia majú právo na vzdelanie, a Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorý predpisuje konkrétne postupy, ktoré sa musia uplatňovať, aby sa dosiahlo právo osôb so zdravotným postihnutím na vzdelanie.

Schopnosti osôb so zdravotným postihnutím

Schopnosti a ťažkosti osôb so zdravotným postihnutím sú rovnako rozmanité ako poruchy a ochorenia, ktorými tieto osoby trpia, vo vzájomnom vzťahu s rozmanitosťou samotných osôb z hľadiska mnohých ďalších dôležitých charakteristík.

Je preto zrejmé, že škála schopností osôb so zdravotným postihnutím je mimoriadne široká a nie je možné ju predvídať len na základe informácií o stave osoby so zdravotným postihnutím.

Každá osoba predstavuje zložitú rovnicu fyzických a psychických charakteristík na jednej strane a v prípade osoby so zdravotným postihnutím je táto rovnica ďalej komplikovaná špecifickosťou druhu a stupňa jej postihnutia.

Napokon, vzhľadom na všetko uvedené je mimoriadne dôležité, aby sme k osobe so zdravotným postihnutím pristupovali ako k ľudskej bytosti, ktorá má jedinečný súbor charakteristík a schopností.

Flexibilita programu vzdelávania dospelých

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**Flexibilita poskytovateľov služieb
vzdelávania dospelých je dôležitým
aspektom, ktorý predurčuje možnosť
zapojenia širšieho okruhu osôb.**

Odporúčania pre poskytovateľov služieb
vzdelávania dospelých:

- **Buďte otvorení rôznorodosti počas tvorby a realizácie programu;**
- **Jasne poukážte na ochotu prispôbiť sa uvedenej diverzite;**
- **Zapojte do procesu adaptácie všetky zainteresované strany vzdelávacieho procesu.**

Okolnosti realizácie programu sa môžu
meniť a je ťažké ich úplne predvídať.
Kľúčom k úspechu je flexibilita pri
realizácii, hľadanie informácií z rôznych
zdrojov a ich tvorivé využívanie.

Účastníci

Ste organizátorom kurzu sochárstva určeného pre verejnosť. Prihlásila sa osoba bez oboch rúk. Má o ňu veľký záujem a veľmi dobre si uvedomuje, že bez rúk môže len ťažko nasledovať náplň hodiny. Napriek tomu sa chce veľmi zapojiť. Čo urobíte?

Stereotypy, predsudky a diskriminácia

Postoje

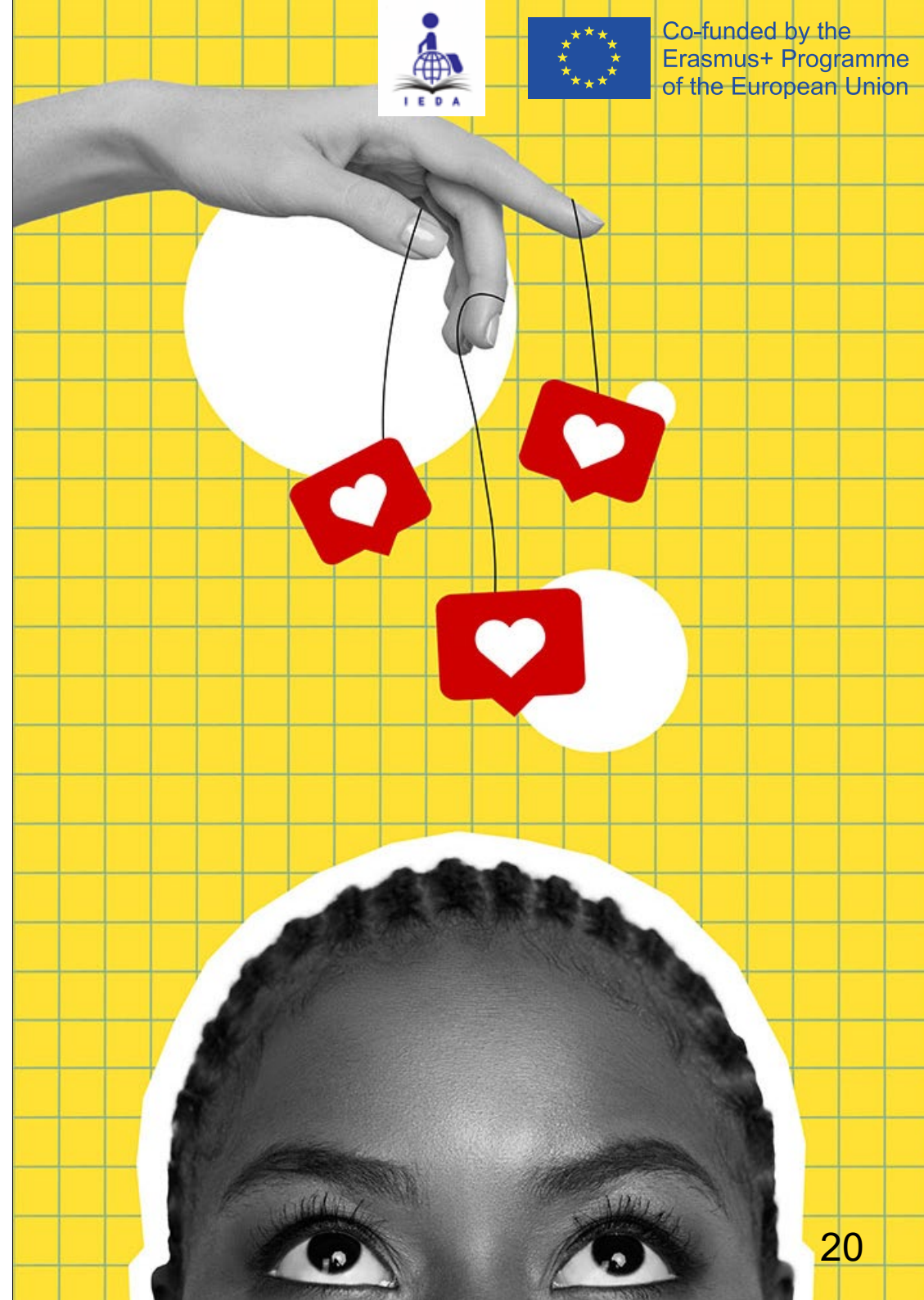
Postoje označujú trvalé hodnotenie ľudí, predmetov alebo myšlienok.

Ak je postoj určený len kognitívnou zložkou, t. j. ak zahŕňa len informačný aspekt, potom máme do činenia so stereotypným presvedčením.

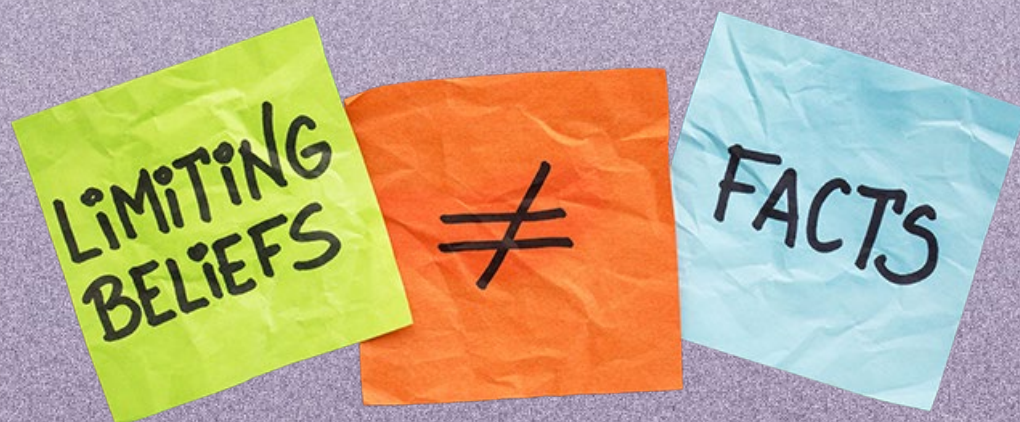
Keď sa k nemu pridá emocionálna zložka (t. z. k informačnému aspektu), hovoríme o stereotype. A napokon, ak postoj vedie k správaniu odvodenému od určitého presvedčenia, hovoríme o diskriminačnom správaní.

Veta “Ľudia nie sú neutrálnymi pozorovateľmi sveta, ale skôr neustálymi hodnotiteľmi toho, čo vidia” znamená, že každý človek si vytvára vlastné hodnotenia a úsudky a vytvára si osobitný názor na svet, ktorého je súčasťou.

Zároveň tento názor často nie je úplne založený na realite, ale skôr na iných, často nespoľahlivých zdrojoch informácií alebo na ich nedostatku.

Stereotypy

Stereotyp je zovšeobecnenie o skupine ľudí, ktoré sa používa na pripisovanie rovnakých vlastností takmer všetkým členom skupiny bez ohľadu na skutočné rozdiely medzi jej členmi.

Používa sa na pripisovanie rovnakých vlastností osobe len na základe predstavy o jej príslušnosti k určitej skupine. Opis človeka ako “kognitívneho lakomca” poukazuje na jeho sklon myslieť v kategóriách.

Jednoducho nemá dostatok času na to, aby vykonal podrobnú analýzu každej okolnosti, predmetu a bytosti s cieľom vytvoriť si o nich čo najpresnejší názor. Preto máme tendenciu vnímať svet pomocou “mentálnych skratiek”, t. j. robiť závery o jednotlivcovi na základe skupiny, do ktorej patrí.

Aké stereotypy o osobách so zdravotným postihnutím poznáte?

Predsudky

Predsudok označuje nepriateľský alebo negatívny postoj voči členom rozpoznateľnej skupiny ľudí, ktorý je založený výlučne na ich príslušnosti k tejto skupine.

Zahrňa emocionálny aspekt, t. j. nepríjemný pocit voči jednotlivcovi len na základe predstavy o jeho príslušnosti k určitej skupine.

Existujú predsudky voči osobám so zdravotným postihnutím?

Čo si myslíte, aké emócie sa prejavujú voči osobám so zdravotným postihnutím?

Diskriminácia

Diskriminácia je správanie, ktoré sa odchyľuje od bežného správania z dôvodu predstavy, že osoba patrí k určitej skupine.

V tomto prípade sa kladie dôraz na behaviorálnu zložku postoja, ktorá je odvodená od stereotypov, t. j. predsudkov.

Pozitívna diskriminácia označuje situáciu, v ktorej sa jednotlivcovi poskytuje výhoda výlučne z dôvodu jeho príslušnosti k určitej skupine, a to napriek jeho skutočným vlastnostiam. Výsledkom je nemožnosť sebarealizácie, pretože realizácia osoby je výsledkom jej príslušnosti, a nie vlastností, ktoré má.

Počuli ste niekedy o osobe so
zdravotným postihnutím, ktorá bola
diskriminovaná kvôli svojmu postihnutiu?

Vypracovanie. Rozvíjajte danú
tému v diskusii.

Osoby so zdravotným postihnutím

Osoby so zdravotným postihnutím sú (najväčšou) menšinovou skupinou. “Invalidus” v latinčine znamená bezmocný, slabý, neschopný. Túto skupinu tvoria členovia, ktorí majú spoločnú vlastnosť - “vlastníctvo” postihnutia -, ktoré je dostatočne výrazné na to, aby výrazne zasahovalo do ich každodenného fungovania.

Osoby so zdravotným postihnutím ako také predstavujú zraniteľnú skupinu. Spája ich deficit v určitej charakteristickej forme.

To je živnou pôdou pre vznik stereotypov, predsudkov a prejavov diskriminačného správania. Pre túto skupinu ľudí sa používa množstvo výrazov (“invalid”, “osoba so zdravotným postihnutím”, “osoba so zdravotným znevýhodnením”, “osoba so špeciálnymi potrebami”); správne je však používať výraz “osoba so zdravotným postihnutím”.

Týmto spôsobom kladieme na prvé miesto osobu a až potom jej postihnutie.

(Osoby so zdravotným postihnutím nemajú špeciálne potreby, len ich uspokojujú iným spôsobom, preto je nesprávny aj termín “osoba so špeciálnymi potrebami”).

Čo môžeme urobiť, aby sme zmiernili účinkok predsudkov a obmedzili diskrimináciu?

- **Zvyšovať povedomie o existencii stereotypov, predsudkov a diskriminačného správania;**
- **Vzdelávať sa o dôsledkoch takýchto postojov;**
- **Nájsť motiváciu na boj proti nim;**
- **Zvýšiť záujem o jednotlivca (člena skupiny - OZP);**
- **Získať informácie o určitej skupine;**
- **Prísť do priameho kontaktu s osobou patriacou do určitej skupiny;**
- **Rozvíjať empatické počúvanie**

Účastníci

**Je diskrimináciou, ak OZP dostane prácu, keď je jasné, že ju nebude môcť plnohodnotne vykonávať?
Často sa to robí s dobrým úmyslom;
ide o to, že osoba nebude schopná nájsť si zamestnanie nikde inde.
Prečo je to zlé?**

Európske nariadenia a odporúčania

Medzinárodné dokumenty

Medzinárodné dokumenty, ktoré sú dôležité v oblasti vzdelávania dospelých OZP a ktoré podrobnejšie predstavíme ďalej, sú tieto:

- **Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd**
- **Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím**
- **Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2102**

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd bol prijatý 4. novembra 1950 a nadobudol platnosť v roku 1953. Zaväzuje členské štáty Rady Európy zabezpečiť ochranu základných občianskych a politických práv a slobôd.

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd: Článok 14

V článku 14 sa ustanovuje, že
“užívanie práv a slobôd ustanovených
v tomto dohovore sa zabezpečuje bez
akejkoľvek diskriminácie na základe
pohlavia, rasy, farby pleti, jazyka,
náboženstva, politického alebo iného
zmýšľania, národného alebo sociálneho
pôvodu, príslušnosti k národnostnej
menšine, majetku, rodu alebo iného
postavenia.”

Právo na vzdelanie ako súčasť
dohovoru je uvedené v článku 2
Protokolu k Dohovoru o ochrane
ľudských práv a základných slobôd.

Podľa uvedeného článku “nikomu nemožno odoprieť právo na vzdelanie. Pri výkone všetkých funkcií, ktoré štát preberá v súvislosti so vzdelávaním a vyučovaním, rešpektuje právo rodičov zabezpečiť takéto vzdelávanie a vyučovanie v súlade s ich vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.”

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím

Dohovor o právach osôb so
zdravotným postihnutím bol prijatý
Valným zhromaždením OSN 13.
decembra 2006. Tento dokument sa
zameriava na podporu a ochranu práv
osôb so zdravotným postihnutím.

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím - článok 2

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Článok 2 Dohovoru OSN sa zaoberá témou diskriminácie na základe zdravotného postihnutia vrátane všetkých foriem diskriminácie, ako aj odmietnutia primeraných úprav. Zdôrazňuje sa v ňom aj význam používania univerzálneho dizajnu pri navrhovaní výrobkov, prostredí, programov a služieb tak, aby ich mohli v čo najväčšej miere používať všetci ľudia bez potreby prispôsobenia alebo špecializovaného dizajnu.

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím - článok 24

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Článok 24 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím sa zaoberá témou vzdelávania osôb so zdravotným postihnutím. V tejto súvislosti musia zmluvné štáty zabezpečiť nasledujúce:

- **Ochranu osôb so zdravotným postihnutím a detí s vývinovými poruchami pred vylúčením zo všeobecného vzdelávacieho systému na základe zdravotného postihnutia alebo ťažkostí;**

- **Prístup ku kvalitnému a bezplatnému základnému a stredoškolskému vzdelávaniu pre osoby so zdravotným postihnutím na rovnakom základe s ostatnými v komunitách, v ktorých žijú;**
- **Primerané prispôsobenie sa individuálnym požiadavkám;**
- **Primeraný systém podpory v rámci všeobecného vzdelávacieho systému;**
- **Poskytovanie účinných individualizovaných podporných opatrení v prostredí, ktoré maximalizuje akademický a sociálny rozvoj v súlade s cieľom úplného začlenenia.**

Ratifikáciou Dohovoru OSN je zákonodarca povinný zaviesť požadované opatrenia na uľahčenie prístupu a vytvorenie inkluzívneho prostredia, vzdelávanie odborníkov, zamestnávanie učiteľov so zdravotným postihnutím a boj proti diskriminácii.

Inkluzívne vzdelávanie si vyžaduje poskytnutie akejkoľvek potrebnej podpory, technickej pomoci a výučbu zručností, ktoré by uľahčili plnohodnotnú a rovnocennú účasť ako členov komunity.

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím – článok 24 ods. 3

V článku 24 ods. 3 Dohovoru OSN sa uvádza, že štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, umožnia osobám so zdravotným postihnutím osvojiť si životné a sociálne rozvojové zručnosti, aby sa uľahčila ich plná a rovnocenná účasť na vzdelávaní a ako členovia spoločnosti. Na tento účel zmluvné štáty prijmú vhodné opatrenia vrátane:

- **Uľahčenie osvojenia si Braillovho písma, alternatívneho písma, augmentatívnych a alternatívnych spôsobov, prostriedkov a formátov komunikácie a zručností v oblasti orientácie a mobility a uľahčenie vzájomnej podpory a mentorstva;**

- Uľahčenie výučby posunkového jazyka a podpora jazykovej identity komunity nepočujúcich;
- Zabezpečenie toho, aby sa vzdelávanie osôb, a najmä detí, ktoré sú nevidiace, nepočujúce alebo hluchoslepé, uskutočňovalo v jazykoch, spôsoboch a prostriedkoch komunikácie, ktoré sú pre jednotlivca najvhodnejšie, a v prostredí, ktoré maximalizuje akademický a sociálny rozvoj.

- Okrem toho, s cieľom pomôcť zabezpečiť realizáciu tohto práva, odsek 4 uvedeného článku stanovuje, že “štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, prijímú vhodné opatrenia na zamestnávanie učiteľov, vrátane učiteľov so zdravotným postihnutím, ktorí sú kvalifikovaní v posunkovej reči a/alebo Braillovom písme, a na vzdelávanie odborníkov a zamestnancov, ktorí pracujú na všetkých úrovniach vzdelávania. Takáto odborná príprava musí zahŕňať informovanosť o zdravotnom postihnutí a používanie vhodných augmentatívnych a

**alternatívnych spôsobov,
prostriedkov a formátov
komunikácie, vzdelávacích
techník a materiálov
na podporu osôb so
zdravotným postihnutím.”**

Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím - článok 24 ods. 5

V odseku 5 sa uvádza, že “štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia osobám so zdravotným postihnutím prístup k všeobecnému terciárnemu vzdelávaniu, odbornej príprave, vzdelávaniu dospelých a celoživotnému vzdelávaniu bez diskriminácie a na rovnakom základe s ostatnými. Na tento účel štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru, zabezpečia, aby sa osobám so zdravotným postihnutím poskytli primerané úpravy.”

Smernica európskeho parlamentu a rady (eú) 2016/2102

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2102 bola prijatá 26. októbra 2016 s cieľom zabezpečiť prístupnosť webových stránok a mobilných aplikácií orgánov verejného sektora.

V kontexte tejto smernice by sa prístupnosť mala chápať ako zásady a techniky, ktoré sa majú dodržiavať pri navrhovaní, tvorbe, údržbe a aktualizácii webových sídiel a mobilných aplikácií s cieľom zlepšiť ich prístupnosť pre používateľov, najmä pre osoby so zdravotným postihnutím.

Prístupnosť digitálnych technológií je založená na štyroch zásadách prístupnosti, ktoré vyžadujú, aby všetci používatelia bez ohľadu na svoje schopnosti mohli vykonávať tieto činnosti:

- **Vnímať informácie a komponenty používateľského rozhrania (vnímateľnosť);**
- **Ovládať používateľské rozhranie (operabilita);**
- **Porozumieť informáciám a ovládaniu používateľského rozhrania (zrozumiteľnosť);**
- **Získať prístup k obsahu bez ohľadu na použitú technológiu (robustnosť).**

Tieto zásady prístupnosti sa premietajú do testovateľných kritérií úspešnosti, ako sú tie, ktoré tvoria základ európskej normy EN 301 549, ktorá sa uplatňuje na tvorbu webových stránok a softvérových riešení pre mobilné zariadenia orgánov verejného sektora, ich vzhľad, spôsob navigácie po obsahu, funkciu vyhľadávania a štruktúru.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Links:

European Convention on Human Rights

Race and identity: What Is Inclusion?

Manifesto for Adult Learning in the 21st Century: The Power and Joy of Learning

Crip Camp: A Disability Revolution (2020)

The UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities

Inclusive Education & Disability: Good Practices from around Europe

UNESCO: What is inclusion?

Red Squirrel: Promoting Equality, Diversity and Inclusion in Adult Education

CNA Insider: Through The Eyes Of The Blind: Life Of The Visually Impaired | Seeing Is Believing | Part 1/2